

psychology, attention to the emotional qualities of the pupil are identified. It is proved that the teaching of Lev Tolstoy articles are relevant sources of historical and pedagogical research problems of psychological and pedagogical characteristics of the individual student.

Key words: Lev Tolstoy, psycho-pedagogical characteristics, the personality of the student, group and individual characteristics, relevant source of research.

Дата надходження статті: «9» жовтня 2013 р.

УДК 37.013:374:796

Г.М.НІМІЧ,
аспірантка
(м.Херсон)

Історія висвітлення роботи позашкільних навчальних закладів спортивного спрямування засобами масової інформації в 50-х-70-х рр. ХХ ст.

Стаття присвячена історії становлення та розкриттю діяльності періодичних видань у 50-х-70-х роках ХХ ст. Подано назви видань періодики спортивного спрямування, основну тематику публікацій тощо. Окремим напрямом виділено статті щодо висвітлення особливостей організації спортивної роботи в позашкільних навчальних закладах означеного періоду. Представлено аналіз основних нормативних документів, що стосуються організації провідних напрямів діяльності періодичних видань, а також умов щодо поліпшення роботи спортивної преси та її основних недоліків. Показано роль педагогічної преси спортивного спрямування у популяризації фізичної культури та спорту серед населення України в означений часовий проміжок.

Ключові слова: освіта, періодичні видання, газета, журнал, фізкультурно-спортивна робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Позашкільна освіта має на меті забезпечити потреби особистості щодо творчої самореалізації, здобуття дітьми та юнацтвом додаткових знань, умінь, навичок за інтересами, інтелектуального і духовного розвитку, підготовки їх до активної професійної і громадянської діяльності. Вона здійснюється позашкільними навчально-виховними закладами, зокрема спортивного профілю, у позашкільний час. Цей напрям виховної роботи завжди був під пильною увагою держави, адже спортивні рекорди і взагалі здоровий спосіб життя влада ставила на перші позиції у розвитку та становленні підростаючого покоління. Зокрема, саме тому увага періодичних видань, які мали загальнодержавне значення у радянські часи, була спрямована на популяризацію фізичного виховання та аналіз роботи та розвитку позашкільних закладів освіти спортивного профілю.

Формування цілей статті... Відтак, метою даної статті є виокремити основні тематичні напрями публікацій періодики спортивного спрямування, як джерела вивчення становлення та функціонування навчальних закладів, зокрема позашкільних, спортивного профілю, а також з'ясувати роль спортивної преси у розвитку зазначених навчальних установ.

Виклад основного матеріалу... У контексті нашого дослідження преса як історико-педагогічне джерело відіграла визначальну роль у популяризації та висвітленні основних тенденцій освітньої політики в УРСР, зокрема і щодо позашкільних навчальних закладів спортивного профілю в 50-70-ті рр. ХХ ст.

Необхідно відзначити, що засоби масової інформації у радянській період, і передусім періодичні видання, користувалася найбільшою довірою аудиторії. Журнал чи газета забезпечували багаторазовий і тривалий рекламний вплив на потенційного споживача, а також дозволяли розміщувати великий обсяг інформації з конкретної тематики в одному повідомленні.

У 50-ті-70-ті роки ХХ століття уряд здійснював активну роботу щодо підтримки діяльності спортивної журналістики, яка в ці роки починала стрімко розвиватися. Прагнення популяризувати нові спортивні події у країні й світі серед широкого кола читачів реалізувалось досить активно. Це було пов'язано із урядовою політикою щодо створення нових закладів освіти спортивного спрямування для формування високої спортивної майстерності підростаючого покоління. Так, відповідно до Наказу № 619 комітету по фізичній культурі і спорту при раді Міністрів УРСР від 29 травня 1956 року преса проголошувалася могутнім засобом пропаганди і популяризації фізичної культури і спорту серед широких мас населення. На початку 50-х років, разом із масовим розвитком радянського фізкультурного руху, наголошувалось на важливості значно більше уваги приділяти висвітленню питань фізичної культури і спорту в республіканській та місцевій пресі.

У численних публікаціях, присвячених проблемам спорту та спортивних досягнень, обговорювались найболючіші питання спортивної галузі, зокрема розвиток провінційного спорту та провінційних спортивних товариств, ставлення до занять спортом молоді тощо. На противагу загальнотематичній пресі, яка часто оминала увагою досягнення спортсменів та розвиток спортивного виховання у країні, періодика спортивного спрямування висвітлювала виховний вплив спорту на формування особистості, здійснювала популяризацію окремих видів спорту.

Становлення і розвиток спортивної преси були пов'язані із політико-економічними змінами у радянському суспільстві та загальними тенденціями змін у системі освіти та виховання.

Організація позашкільної роботи з дітьми в перші роки Радянської влади на Україні, коли навчально-виховний процес як загальноосвітніх закладах, так і поза ними, був під пильною увагою державних установ та уряду, було покладено початок створення нових позашкільних закладів освіти, зокрема спортивного спрямування, які стали предметом постійного піклування Комуністичної партії і Радянського уряду.

Найпоширенішою формою позашкільних дитячих закладів на той час були дитячі майданчики, спортивні школи, які створювались з ініціативи місцевих органів народної освіти. Надаючи їм великого значення, Народний секретаріат освіти розробив спеціальну інструкцію, в якій визначалися мета, завдання, зміст і форми роботи в таких закладах. Зокрема вказувалося, що в період громадянської війни дитину слід поставити в такі умови, в яких задовольнялися б її запити та інтереси, активізувались її фізичний та моральний розвиток.

Загалом же мета і завдання позашкільних закладів освіти, спортивного профілю та шляхи їх роботи визначалися раціонально: обрати під педагогічний вплив і нагляд як школярів, так і неохоплених школою дітей. Крім того, наголошувалося на необхідності залучення дітей до таких закладів, що дасть можливість робітницям-матерям вивільнити час для трудової діяльності, задовольняти свої культурні запити та брати участь в громадському житті.

Питання організації позашкільної роботи, спортивного спрямування широко обговорювалося на сторінках педагогічних та спортивних журналів та газет республіки («Радянський спорт», «Фізкультура і спорт», «Старт», «Теорія и практика фізичної культури», «Шахи в СРСР»). Щоправда, констатуємо певну диференціацію щодо поглядів авторів статей на призначення, мету та завдання діяльності дитячих позашкільних закладів, в тому числі і спортивного спрямування. Одні розглядали їх як «місце для розумних розваг», інші – як осередок, у якому дитина зможе задовольнити своє прагнення до праці, творчої діяльності; деякі вважали, що такий навчально-виховний заклад повинен заповнити прогалини шкільного навчання. Висловлювались думки щодо підпорядкування таких закладів школі чи окремим органам управління освіти. Більшість вважала, що їх слід створювати як заклади позашкільного типу спортивного спрямування, які охоплюватимуть своєю діяльністю усіх дітей шкільного віку.

Головною особливістю діяльності періодичних видань того часу, як загальних, так і спеціальних, була їх підпорядкованість завданням комуністичної партії щодо освіти і виховання дітей [5, с. 852].

В досліджуваному нами періоді розповсюджувалась «Спортивна газета», яка була заснована у 1934 році та мала всеукраїнське значення. Цей засіб масової інформації був офіційним друкованим органом Комітету фізичної культури та спорту при Раді Міністрів УРСР та Українській Республіканській Раді профспілок. У 1934-1964 рр. «Спортивна газета» мала назву «Радянський спорт» і виходила тричі на тиждень. Був період, коли газета припинила свою діяльність – це були 1940-1949 роки.

З 1934 по 1964 роки «Спортивна газета» уже під назвою «Радянський спорт» продовжувала досить активно працювати. Початок роботи цього друкованого органу був пов'язаний із рішенням Центрального комітету Комуністичної партії більшовиків про відкриття періодичного видання спортивного спрямування. Відтак, в жовтні 1949 року почала виходити республіканська спортивна газета «Радянський спорт» як офіційний друкований орган комітету у справах фізичної культури та спорту при раді Міністрів Української РСР. Редактором газети на той час був призначений Микола Безсмертний.

Перед новою газетою були поставлені задачі мобілізації широкої фізкультурної громадськості радянської України на боротьбу за подальший розвиток масового фізкультурного руху в республіці та підвищення рівня майстерності радянського спорту. Ці витікаючи з історичної постанови ЦК ВКП (б) від 27 грудня 1948 року задачі стали основою роботи редакційного колективу та визначили пріоритетні напрямки тематики публікацій у даній газеті, а саме:

1. Фізкультурно-спортивна робота, що здійснюється в містах України.
2. Фізкультурно-спортивна робота, що здійснюється в селищах України.
3. Боротьба за підвищення спортивної майстерності, за рекорди.

4. Пропаганда та агітація (за здоровий спосіб життя, припинення безпритульності та незайнятості молодого покоління в країні).

5. Листи трудящих та дієвість інформації [3, с.1].

У означений період широкою популярністю серед радянських читачів користувався ілюстрований місячник – орган Ради Союзу спортивних товариств і організацій УРСР – журнал «Фізкультура і спорт», який виходив у Києві з 1957 по 1965 роки. Попередниками журналу були: «Вестник физической культуры» (1922 р. Харків), «Вісник Фізкультури» (1929-1930 рр.), «Фізкультурник України» (1931-1935 рр.), «Спорт» (1936-1941рр.)

Згідно Наказу №1216 комітету по фізичній культурі і спорту при раді Міністрів УРСР від 23 жовтня 1956 року «Про відновлення журналу «Фізкультура і спорт», наголошувалося, що журнал розрахований на масового читача, фізкультурників і спортсменів, громадський інструкторів і тренерів середніх навчальних закладів, ремісничих та залізничних училищ труд резервів, працівників комітетів по фізичній культурі і спорту та спортивних товариств, комсомольських та профспілкових організацій.

Основними завданнями діяльності журналу були пропагування в статтях, нарисах і оповіданнях фізичну культуру і спорт, а також інформування трудящих про передовий досвід кращих колективів фізкультури, провідних спортсменів і тренерів, спортивних суддів та інших працівників фізичного виховання. Журнал повинен був систематично вміщувати науково-методичні статті, рецензії на твори літератури і мистецтва на спортивні теми, висвітлювати розвиток фізкультури і спорту за кордоном, мати відділ гумору та сатири.

З липня 1965 замість періодичного видання «Фізкультура і спорт» почав виходити щомісячний журнал «Старт» – популярний ілюстрований місячник, орган Комітету фізичної культури і спорту при Раді Міністрів УРСР. Насамперед журнал «Старт» викладав матеріали стосовно таких питань:

1. Досвід роботи педагогічно-спортивних закладів освіти.

2. Робота педагогів з виховання фізичної культури підростаючого покоління.

3. Розповсюдження інформації про спортивні рекорди та чемпіонів, інтерв'ю з тренерами тощо.

4. Висвітлення рішень та постанов комуністичної партії щодо педагогічно-спортивного життя населення.

5. Розвиток, становлення позашкільних навчальних закладів спортивного профілю з різних видів спорту в Україні та за її межами.

Загалом, журнал «Старт» висвітлював діяльність та перспективи розвитку фізкультурних організацій, відкриття та перші кроки нових позашкільних навчальних закладів, а саме дитячих спортивних шкіл; висвітлював хроніку проведення Пленумів Ради Союзу спортивних товариств і організацій Української РСР, завдання фізкультурних організацій по виконанню Постанов щодо подальшого розвитку фізичної культури та спорту; розкривав досягнення, рекорди та поразки українських спортсменів-вихованців позашкільних закладів освіти.

Важливість періодичних видань спортивного спрямування у піднесенні ролі фізичного виховання серед населення засвідчує зокрема Наказ № 601 комітету фізичної культури та спорту при раді Міністрів УРСР від 25.05.1956 року, відповідно якого вірне і оперативне висвітлення спортивних подій, ходу і результатів спортивних змагань, міжнародних зустрічей стало найважливішою задачею спортивної преси.

Наголошувалося на тому, що незадовільною була ситуація, коли в звітах навіть про великі змагання зустрічалися розходження в цифрах, іменах та прізвищах, офіційних даних і навіть помилки в переказі фактів і подій., однією з причин цього є незадовільна організація інформації під час змагань недостатня зацікавленість відповідних відділів комітету, місцевих комітетів, їх суддівських колегій забезпеченні органів преси і спортивних журналістів елементарними умовами і матеріалами для роботи.

З метою забезпечення правильного і повного висвітлення питань, зв'язаних з проведенням спортивних змагань, було наказано зобов'язати директорів стадіонів спортивних залів та інших споруд, керівників організацій забезпечувати відповідні місця для представників спортивної преси, а також засоби телефонного зв'язку під час проведення спортивних змагань; встановити, що членам президії республіканської секції спортивних журналістів видаються постійні переуступки на всі міжнародні, всесоюзні та республіканські спортивні змагання. Комітет у справах фізичної культури та спорту при раді міністрів УРСР зобов'язував всі облкомітети у справах фізичної культури та спорту спільно із відділами Союз друку забезпечувати повну реалізацію виділеного тиражу газети «Радянський спорт» в кожному обласному районі.

Висновки... Отже, у 50-ті-70-ті роки ХХ століття за дієвої підтримки радянського уряду спортивна журналістика здійснювала активну роботу щодо популяризації здорового способу життя та спортивних подій у країні й світі серед широкого кола читачів. Державна політика щодо створення нових закладів освіти спортивного спрямування для формування високої спортивної

майстерності підростаючого покоління також не залишалися поза увагою періодичних видань спортивного спрямування. Аналізуючи тематику публікацій, можна стверджувати, що одним із основних завдань засобів масової інформації, які у радянській період користувалися найбільшою довірою аудиторії, було забезпечувати тривалий вплив на широкі читацькі маси у напрямі активізації фізичного виховання дітей та молоді.

Список використаних джерел та літератури:

1. Винничук О. Т. Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури / О. Т. Винничук. – Тернопіль : Астон, 2001. – 404 с.
2. Гуськов С. И. Государство и спорт (о государственной политике зарубежных стран в области физического воспитания и спорта) / С. И. Гуськов. – Москва : Физкультура и спорт, 1996. – 176 с.
3. Комитет по делам физической культуры и спорта при Совете Министров УССР, Ф-5090, О-1, Ед.хр – 282; Отчет о работе редакции газеты «Радянський спорт» за 1949-1950 гг. На 26 листах. – С. 1.
4. Кулик Я. Л. Історія виникнення й розвитку фізичної культури та спорту на Україні / Я. Л. Кулик, С. А. Костюк, М. І. Петренко. – Вінниця : Логос, 1997. – 133 с.
5. Сірополко С. Історія освіти в Україні / С. Сірополко ; підготував Ю. Вільчинський. – [2-ге вид]. – Львів : Афіша, 2001. – 664 с.

Аннотація

А.Н.Нимич

История освещения работы внешкольных учебных заведений спортивной направленности средствами массовой информации в 50-х-70-х гг. XX ст.

Статья посвящена истории становления и раскрытию деятельности периодических изданий в 50-х-70-х годах XX столетия. Представлено периодические издания спортивного направления, основную тематику публикаций и т.п. Отдельным направлением выделено статьи по освещению особенностей организации спортивной работы во внешкольных учебных заведениях данного периода. Представлен анализ основных нормативных документов, касающихся организации ведущих направлений деятельности периодических изданий, а также условий по улучшению работы спортивной прессы и ее основных недостатков. Показана роль педагогической прессы спортивного направления в популяризации физической культуры и спорта среди населения Украины в указанный временной промежуток.

Ключевые слова: образование, периодические издания, газета, журнал, физкультурно-спортивная работа.

Summary

H.M.Nimych

The History Of The Out-Of-School Educational Institutions' of The Sport Orientation Work By Mass Media In The 50s-70s Of The Xx-Th Century

The article is devoted to the history of formation and disclosure activities of periodicals in the 50-ies and 70-ies of XX century. The titles of periodicals, the main topics of the publications are represented in the article. As the separate direction the author distinguishes articles, devoted to the coverage of the peculiarities of sport activity's organization in non-school educational institutions of the mentioned period. The analysis of normative documents relating to the organization of the main directions of the activities of periodicals is presented, as well as conditions for improving the work of the sports press and its main disadvantages. The role of pedagogical press sport in the popularization of physical culture and sports among the population of Ukraine is analyzed within the specified time period.

Key words: education, periodicals, newspaper, magazine, physical culture and sports work.

Дата надходження статті: «10» жовтня 2013 р.

УДК 78.071.4(477.43/44):930(045)

А.В.ОЗИМОВСЬКА,
викладач, здобувачка
(м.Хмельницький)

Історіографія польських музикантів-педагогів на Поділлі

У статті розглянуто життєвий та творчий шлях композиторів польського походження на Поділлі кінця XVIII – XIX століть – Владислава Заремби, Тадеуша Ганицького, Антона Коціпінського, Михайла Завадського. Проаналізована педагогічна, концертна, музично-критична, просвітницька діяльність митців, що здійснили вагомий внесок у подальший розвиток регіонального музичного мистецтва. Досліджено творчий та педагогічний доробок поляків-подільців в основі якого лежить подільська народна пісня при збереженні традицій та перенесенні їх в інструментальну музику. Розглянуто значення польських музикантів у розвитку професійної музичної культури та освіти на Поділлі.

Ключові слова: музичне мистецтво, польські музиканти, інструментальна музика, Поділля, концертна діяльність, педагог-музикант.